

Kanske är det början på en ny form av turism? Nuförtiden reser människor till Malmö och andra svenska städer för att själva, med egna ögon, ta reda på hur livet levs på dessa platser. Ingen som intresserar sig för "Sverige-bilden" har väl kunnat undgå den unge reportern Tim Pools resa genom Sverige.

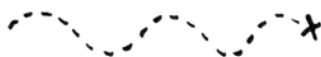
"When I said things the Swedish media liked they cheered, when I said things they didn't like they started to claim I'm not a journalist", skrev han upprört härom dagen på Twitter. Pool har nu lämnat landet men "they still keep talking about me", konstaterar han.

Varför denna hype? Vi vet alla svaret, det pågår en intensiv strid om "den sanna bilden": bilden av våra städer och hur det är att leva i dem, och bilden av vårt land. Vissa jobbar hårt på att skydda "varumärket" medan andra gör sitt bästa för att peka på baksidorna. Ingen nämnd, ingen glömd. Den senaste tiden har kampen om "den sanna bilden" stegrats på ett uppseendeväckande sätt. Siffror ställs mot siffror. Den ena bilden antas kunna övertrumpfa den andra. Vem sitter inne med sanningen? Vilka berättelser ska berättas? Och vilka människor ska representeras i det narrativ som gör anspråk på "sanningen".

Det är verkligen ingen enkel uppgift att nå fram till en entydig, objektiv bild av våra dagars samhälle. Men striden rasar vidare, som om den var meningsfull och gick att "vinna". Våra större städer är ofta i blickfånget. Fajten om den sanna bilden seglade exempelvis upp i samband med *Uppdrag granskning*s film om **Fittja**. I en debatt i Aktuellt (datum) kämpade kommunalrådet hårt för att mota undan Janne Josephsons svartsyn.

Om Malmö har det länge rasat en debatt om utvecklingen är bra eller dålig, om saker och ting blir bättre eller sämre, går åt rätt eller fel håll. Ansvariga politiker har svårt att tåla en kritiker som Lars Åberg, som envisas med att rikta sökarmarna mot stadens många problem, som på nysvenska alltid heter "utmaningar" – något som Åberg raljerar friskt över i sin nyutkomna bok om Malmö (*Framtidsstaden – om Sverige imorgon blir som Malmö idag, hur blir Sverige då?* Karneval förlag, 2017).

I en artikel i Svenska dagbladet, med rubriken *Segregationen i Malmö har fortgått under kommunalt*

överinseende, sammanfattar han sin kritik:

Det är lättare att försöka påverka bilden av förhållanden än att faktiskt se till att de förändras och förbättras. Samtidigt som journalisterna som bevakar kommunalpolitiken successivt blir färre har stadshuset (Malmö stad) anställt 55 kommunikatörer. Image är hårdvaluta i konkurrensen om företagsinvesteringar och skatteintäkter. (...) Ån en gång lägger sig den glättade bilden över den glåmiga verkligheten. (SVD 170223)

Åberg drabbas av kritiken att han inte bara svartmålar, han är också fixerad vid "det gamla" och väljer bort viktiga sifferdata som pekar mot en ljus utveckling, sägs det. I en recension av hans bok anklagas vänstermannen Åberg faktiskt för att vara nazist! (Svartmålad stad, Sydsvenskan 170118) Detta är en strid på allvar.

En annan journalist och kulturskribent, också boende i Malmö, ger "bildmakarna" rätt. Att vårda bilden av staden, är en nyckelfunktion för våra offentliga aktörer. Så kan man i alla fall tolka Per Svensson, i den välskrivna boken *Malmö – världens svenskaste stad*, (?? 20??):

När de senaste decenniernas makthavare i Malmö ska värderas i historiens ljus bör avståndstagandet från stadens nedärvda identitet vara den insats som främst räknas dem tillgodo. Det, och insikten om att det viktigaste byggmaterialet i en postmodern stad är ord och bilder. En samtida stadsbyggare måste i första hand vara sagoberättare.

Malmö är en förändrad stad. Det är den berättelse staden idag lever på. Den är, som alla sådana berättelser, till stor del självbeträffande. Ju oftare den berättas, ju fler som berättar den, ju fler som låter sig suggereras och övertygas av den, ju sannare blir den.

(ur Per Svensson – *Malmö, världens svenskaste stad*, Weyler förlag, 2011)

Provocerande eller ej, i vår tid tycks det vara omöjligt att närma sig verkligheten, vare sig den finns nära eller långt borta, med några enkla medel. Teori och hypoteser kring detta faktum finns exempelvis hos den franske filosofen Jean Baudrillard (1929-2007).

När vi talar om staden är det kanske inte alltid i första hand den faktiska materiella staden man avser. Det är snarare så att det är bilden av staden – den imaginära staden – vi refererar till. De diskurser som sprids via massmedier – staden som hot, miljöförstöring, våldet i staden – refererar givetvis till den materiella och sociala "verkligheten", men inte så sällan finns det också ett rejält glapp mellan dessa. Enligt Jean Baudrillard lever människor i allt högre utsträckning i det imaginära, i den värld massmedierna skapar åt oss.

(ur *Urbanitetens omvandlingar – Kultur och identitet i den postindustriella staden*, Johansson/Sernhede, Daidalos, 2003)

Baudrillards teori om vår medialt producerade hyperrealitet och den imaginära staden har länge analyserats av moderna urbanteoretiker, och kan fungera som en förklaring till den frustration som utmärker mycket av den aktuella storstadsdebatten – exempelvis Malmödebatten - och naturligtvis i vidare bemärkelse, all samhällsdebatt. Vi pratar helt enkelt om olika saker!

Vi utgår, medvetet eller ej, från vår egen hyperrealitet som vi föredrar framför den objektiva verkligheten, som på många sätt är för komplex att ta in. "Filterbubbla" och "faktaresistens" är begrepp som på senare tid kan sägas bygga vidare på Baudrillards teori. "Objektivitet är omodernt", kan vi höra svenska filminstitutets nuvarande konsulent för dokumentärfilm, Juan Pablo Libossart, säga (Medierna, P1 170311).

"Dokumentärfilm är konst", påstår han vidare, och vi kan lite omtumlade fråga oss om också journalistik och vetenskap är "konst". Detta är nu inte så tokigt som det låter. Faktum är ju, att vi alla i mycket hög grad är i händerna på olika former av medierade berättelser om verkligheten. Vi känner sällan till den "first hand".

Nyhetsflödet är förstas en "litterär" huvudkälla till vår kunskap om staden. En annan genre som levererar bilder av staden är skönlitteraturen, inte minst deckarlitteraturen.

Malmöskildraren Kristian Lundberg har skrivit om staden i både deckare och i sina senare "arbetarskildringar" (exempelvis den uppskattade och filmatiserade *Yarden*). Lundberg är onekligen en fascinerande skönlitterär författare som med starka, poetiska uttrycksmedel ger oss många suggestiva bilder av staden och människorna i den. Men de bilder han producerar kan betraktas som delar av en baudrillardsk hyperrealitet. Hans stadslandskap är närmast att betrakta som "mytologiserat". Så här inleds ett av kapitlen i en kriminalroman från 2004:

I en cirkel omkring stadskärnan, flockade omkring det öppna torget, finner man förstäderna. Det som tidigare kallades satellitstäder, eftersom de kretsade omkring ett främmande centrum, som egna hemlighetsfulla planetsystem. Hyreshusen ute vid Kirseberg står mörka. De få rutor som lyser gult bryter upp de smutsiga husfasaderna. Man ser skuggor röra sig. Malmö är en segregerad stad. Så har det alltid varit. Det är bara tydliggjort nu. Med en förfärande klarhet. Staden består av zoner, områden, transportsträckor. Kanalernas grönskrimrande vatten är överdraget med en tunn hinna av is. Sommaren som var här nyss är nu avlägsen som en skatteåterbäring.

Om nätterna brukar en narkoman ta sig in i Nils Forsbergs cykelkällare för att sova där ett par timmar. Han är mer död än levande. Sönderstucken. Trasig. Hungrig. Tandlös. Stinkande. Och med en enda tanke i skallen. Drogen. Kristallerna. Det liv som är död. Vem skall annars ta emot honom?

(Eldätaren, Daidalos förlag)

Den stora vurmen för deckarlitteraturen tyder på att många av oss "tänder" på förfallet, på problemsamhället. Också Per Svensson tar upp betydelsen av stadens mörka sidor:

Kriminaliteten, och då inte bara cykelstölderna, spelar en central roll i malmömytologin. Det finns i grunden aldrig något bra med brott, det ska genast sägas. Men samtidigt måste man, helt ärligt, erkänna att Malmös image som en skitig, lite farlig stad inte bara varit till skada i en tid genomsyrad av maffiaromantik och gangsterestetik. En tribaltuering, en muskelhund och en malmöadress har förmodligen framstått som en lockande paketmeny för inte så få.

(Per Svensson – Malmö, världens svenskaste stad)

Att vi går igång på denna mörka bild visar också populariteten som följt den dansk-svenska TV-serien *Bron*. I denna långkörare och försäljningsframgång har Malmö gjorts större än Malmö, som Torbjörn Flygt skrev för några år sen (*Ett Malmö som inte finns*, Sydsvenskan 131124). Miljöerna i *Bron* är genomgående dystra och grå. Färgskalan har medvetet skruvats ner. Det är en klassisk "noir-scen" som gestaltas. Begreppet är bildat av franskans ord för svart, och svart är den samhällsbild som återges i genren, liksom de filmer som snabbt följde på de första noir-deckarna. Författarna och regissörerna bakom dessa verk älskade stadens skuggsida, dess halvdunkla barmiljöer och dess mörka gränder där ljusskygga individer kunde finna sin tillflykt.

Sociologen Norman M Klein anser att alla noir-romaner egentligen handlar om vit, manlig panik. Detektiven är en vit riddare i ett tråkigt av urbant förfall. Trots att socialrealismen i Dashiell Hammetts böcker inspirerade många författare menar Klein att den hårdkokta romanen alltid i grunden handlar om vita män som fäfängt strävar efter ett idealsamhälle. Drömmen om ett paradiset under solen genererar en tomhetskänsla som leder till våld och desperation i form av urbana myter. Mord och överfall på mörka gator symboliserar i själva verket rädslan inför invandrare, arbetslöshet, spekulation och falska trender. Här finns alltså en utpräglad förfallsteori, tanken att allt bara blir sämre, att det fanns en tid då samhället inte var så smutsigt, cyniskt, exploaterande och kriminellt som det är nu. Den här schablonen är lika gammal och seglivad som den desillusionerade hjälten som vi ofta får följa i böckerna. Den fond mot vilken intrigen utspelas är oftast en skrämmande storstadsmiljö.

Men det är inte bara medialiseringen som gör vår bild av staden subjektiv och selektiv. Det handlar dessutom om hur staden och stadslivet har utvecklats i den postmoderna eran. Enligt den spansk-amerikanske sociologen Manuel Castells har den moderna storstaden förvandlats till

"...diskontinuerliga konstellationer av rumsliga fragment, funktionella småbitar och sociala segment".

Castells tycks mena att staden inte hänger ihop på samma sätt som den gjorde förr, vare sig fysiskt, funktionsmässigt eller socialt. Därför känner vi inte den moderna storstaden i dess helhet. Vi tror att vi gör det, och vi rör oss fritt i det fysiska rummet över alla dess osynliga gränser, men i själva verket innehåller staden en sådan mångfald att vi inte kan omfatta den. Urbanteorin har från sin första början ifrågasatt själva stadsbegreppet. I vilket avseende finns staden, mer än som en fysisk yta? Finns det något som binder ihop "Malmö" till en enhet mer än kommunens organisation och gränser? Kanske inte.

Kulturgeografen talar om "selektiv konsumtion av platser i varje grupps individuella liv" där det urbana fält som grupper rör sig över förutom rent materiella kvaliteter också består av deras farhågor och tankar om framtiden, deras människosyn och samhällssyn och uppfattningar om det goda livet. Vi rör oss som stadsinvånare enbart i begränsade områden. Vi bekantar oss med övriga delar av staden genom bilrutan och via bilderna och rubrikerna i tidningen. Vissa delar blir "farliga" andra "trygga", vissa vackra, andra fula. Här bor vi, där bor "de andra".

I en globaliserad tid känner vi några kvarter i Berlin eller New York lika bra, eller bättre, än delar av vår egen stad, som vi aldrig besöker. Och gör vi det så förstår vi kanske inte vad vi ser. Det ser nämligen oftast ganska bra ut, vilket den unge Pool snabbt konstaterade under sina promenader i Malmö. Är allting bra då? Ja, hur ska vi veta? Kanske är det så att vi inte ens kan lita på våra direkta synintryck, när vi bedömer tillståndet i våra städer, eller närmare bestämt deras socialt mest utsatta delar. Det krävs förmodligen mer. Exakt vad är svårt att fastställa.